

Franciaország jelentős lépést tett a Nyelvi Karta ratifikációja érdekében

2014. január 28-án a francia Nemzetgyűlés elfogadta azt alkotmánymódosító törvényjavaslatot, amely megeremtheti a lehetőségét annak, hogy Franciaország csatlakozzon a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájához. Ezzel egy olyan európai állam csatlakozhat a Nyelvi Karta-hoz, amely eddig mereven elzárkózott a kisebbségi kérdéstől és a kisebbségek számára biztosított nyelvi jogoktól.

Az Európa Tanács (ET) égisze alatt 1992-ben elfogadott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját 2014. február 1-jei állapot szerint az Európa Tanács 47 tagállama közül 25-en erősítették meg, míg 8 állam aláírta ugyan, de még nem ratifikálta. Eszerint 15 olyan ET-tagállam létezik, amelyik alá sem írta a Nyelvi Kartát. Az utóbbi országok csoportjában olyan, a kisebbségi problematika szempontjából releváns államok is vannak, mint például Oroszország, Bulgária, Macedónia, Görögország, Törökország, Belgium vagy a három balti ország. Franciaország 1999. május 7-én Budapesten aláírta ugyan a Nyelvi Kartát, de mindezidáig nem erősítette meg azt.

Miután francia részről a Nyelvi Kartát a szocialista Pierre Moscovici Európa-ügyi miniszter aláírta 1999-ben, élénk politikai és társadalmi vita alakult ki Franciaországban a Kartáról és főként annak a francia alkotmánnyal való összeegyeztethetőségéről. A gordiuszi csomót a köztársasági elnök, a konzervatív Jacques Chirac vágta át azzal, hogy a francia Alkotmánytanácstól a Nyelvi Karta és az alkotmány összevetését kérte. Az elnök arra volt kíváncsi, hogy vajon a Nyelvi Karta ratifikálását meg kell-e előznie a francia alkotmány módosítása? Az Alkotmánytanács megállapította, hogy a Nyelvi Karta bizonyos rendelkezései nem egyeztethetők össze az alkotmánnyal. Az Alkotmánytanács álláspontja szerint a francia alkotmányban lévő alapelvek (például: Franciaország oszthatatlansága, szekularizmus, törvény előtti egyenlőség származásra, fajra, vallásra való különbségtétel nélkül) értelmében nem lehet elismerni semmilyen, közös leszármazás, kultúra, nyelv vagy hit alapján képzett csoportot megillető kollektív jogokat. A francia nép ugyanis egy(séges) és egyetlen része sem léphet fel a nemzeti szuverenitás gyakorlásának igényével. A szabad véleménynyilvánításhoz való jogot, amelyet az 1789. évi Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata is tartalmaz, a francia alkotmány 2. cikkének (1) bekezdésével összhangban kell értelmezni, amelynek alapján „a Köztársaság nyelve a francia”. Emiatt a francia közszolgáltatásokat, illetve a közigazgatást igénybevevők kötelesek francia nyelven fordulni a hatóságokhoz, ami természetesen nem tiltja meg fordítások készítését és használatát ilyen helyzetekben. A francia alkotmány 54. cikke értelmében, ha az Alkotmánytanács a fentihez hasonló következtetésre jut, úgy egy nemzetközi szerződéshez Franciaország csak akkor csatlakozhat, ha előbb módosítják az alkotmányt. Bizonyos álláspontok szerint a Nyelvi Karta kapcsán ez már a 2008-as alkotmányrevízió során megtörtént, amikor például a következő tartalmú rendelkezés került az alaptörvény 75. cikkének (1) bekezdésébe: „A regionális nyelvek Franciaország örökségét képezik”. Mások szerint azonban a Nyelvi Karta-hoz való csatlakozáshoz ez nem elegendő, és emiatt szükséges az alkotmány újbóli módosítása.

A Nyelvi Karta ügye – leegyszerűsítve – polarizálja a francia politikai szereplőket. Általánosságban elmondható, hogy a baloldali pártok és politikusok inkább támogatják, a jobboldali politikusok és pártok pedig inkább ellenzik annak ratifikációját. A jelenlegi köztársasági elnök, a szocialista François Hollande 2012-es elnökválasztási programjában megígérte, hogy megválasztása esetén Franciaország ratifikálni fogja a Nyelvi Kartát. A többségi szocialista frakcióhoz tartozó parlamenti képviselők ennek érdekében

elkészítették a szükséges alkotmánymódosító törvényjavaslatot, amelyet a Nemzetgyűlés 2014. január 28-án 361 igen (68 %), 149 nem (28 %), 19 (4 %) tartózkodás mellett el is fogadott. A nem szavazatok nagy részét (88 %-át) a jobboldali Unió egy Népi Mozgalomért (UMP) frakcióhoz tartozó képviselők adták le, és a tartózkodó képviselők többségét (74 %-át) is ez a képviselőcsoport jegyzi. Igaz, az UMP 40 képviselője (a szavazó frakciótagok 22%-a) megszavazta a javaslatot. Érdekes, és nyilván nem véletlen, hogy a javaslatot elfogadó 40 UMP-s honatya nagy része az állam olyan régióit képviseli (Elzász, Lotaringia, Languedoc, Korzika, Francia-Baszkföld stb.), ahol nagy számban élnek nem francia anyanyelvű állampolgárok.

Az elfogadott törvény értelmében az alkotmány VI. „Nemzetközi szerződések és megállapodások” elnevezésű címében az 53. cikk egy bekezdéssel egészülne ki, amely szerint:

„A Köztársaság ratifikálhatja az 1992. november 5-én Strasbourgban elfogadott, 1999. május 7-én aláírt Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartáját a következő értelmező nyilatkozattal kiegészítve:

1. A Karta II. részében található nyelvet használó „csoportok” kifejezés alkalmazása nem ad kollektív jogokat a regionális vagy kisebbségi nyelveket beszélőknek, a Köztársaság Kormánya a Kartát az Alkotmánnyal összhangban állóan értelmezi, amely minden polgár számára biztosítja az egyenlőséget származásra, faji vagy vallási hovatartozásra való tekintet nélkül;
2. A Karta 7. cikkének (1) bekezdés d) pontja, valamint 9. és 10. cikkei az Alkotmány 2. cikkével nem ellentétes általános elvet állítanak fel, amely alapján a francia nyelv használata közjogi és magánjogi jogalanyok számára közzolgálati tevékenység ellátása során kötelező, csakúgy, mint a nyelvhasználók közigazgatással vagy a közzolgálatásokkal való kapcsolata során.”

Az alkotmánymódosító javaslat jól láthatóan az Alkotmánytanács korábban hivatkozott határozatára reflektálva próbálja meg összhangba hozni a francia alkotmányt a Nyelvi Kartával.

Miután az alkotmánymódosító javaslatot a Nemzetgyűlés első olvasatban elfogadta, azt tárgyalásra és szavazásra megküldte a Szenátusnak, amely február folyamán tárgyal és dönt a kérdésben. A Szenátus jelenlegi összetételét ismerve valószínűnek tűnik, hogy a javaslat elfogadásához szükséges többség meg tud teremődni és így azt a másik kamara is elfogadhatja. Ebben az esetben az alkotmány szabályozása értelmében (mivel jelen esetben törvényjavaslatról (proposition de loi) és nem törvénytervezetről (projet de loi) van szó) maga az alaptörvény csak abban az esetben módosul, ha azt népszavazáson a választók jóváhagyják. Népszavazás esetén az ügy könnyen belpolitikai kérdéssé és a politikai pártok közötti erőfelméréssé válhat. A friss közvélemény-kutatások szerint az ellenzéki UMP jelenleg erősödőben van, míg a kormányzó szocialisták és Hollande elnök népszerűsége erőteljesen csökken. Elvileg az is elképzelhető azonban, hogy a szenátusi szavazást követően a kormány egy változatlan tartalmú törvénytervezet nyújt be, amelyet ha a Kongresszus (a két ház együttes ülése) megszavaz, elkerülhetővé válik a népszavazás. Ha az alkotmányt a fentieknek megfelelően módosítják, akkor annak Franciaországon túlmutató európai jelentősége lesz, ugyanis éppen ez az egyik ország, amelyre kontinensünkön eddig úgy volt szokás hivatkozni, mint amely mereven elzárkózik a hagyományos értelemben vett kisebbségek jogai és problémái elől.